

CONCEPT

Hoofdlijnenaanpak ZH-PLG Kust Duinen

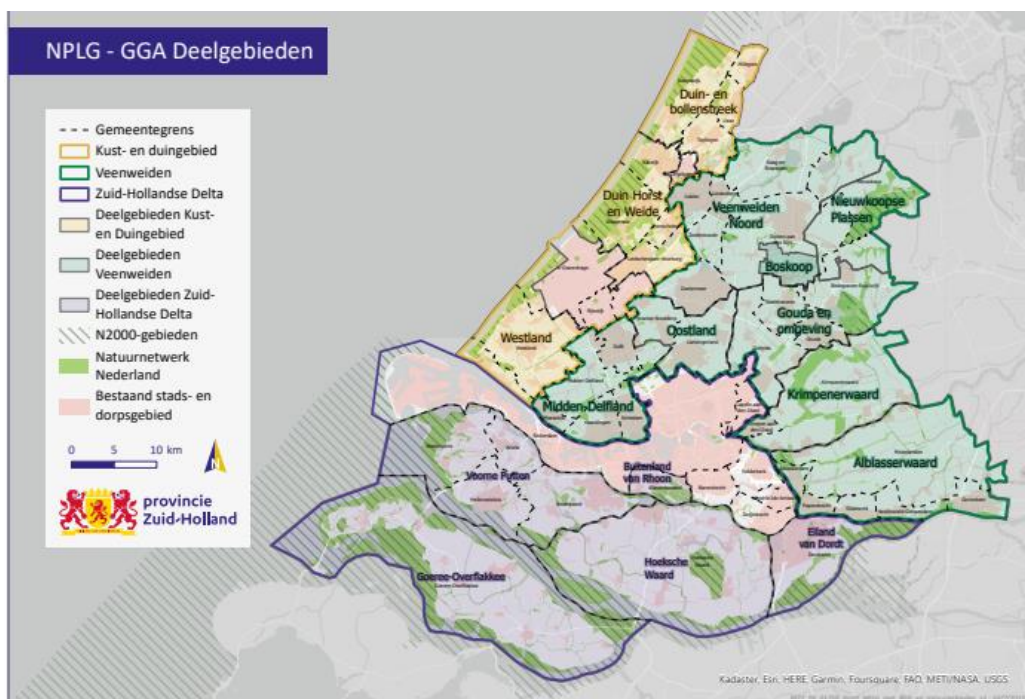
Westland - Duin, Horst en Weide - Duin- en Bollenstreek

INLEIDING

Op 22 november 2022 hebben Gedeputeerde Staten het startdocument voor het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied (ZH-PLG) vastgesteld, waarin is beschreven hoe Provincie Zuid-Holland wil komen tot een eerste gebiedsprogramma zoals opgedragen in het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Eén van de hoofdlijnen in die aanpak is dat er vanuit drie kerngebieden input wordt gevraagd in de vorm van een kerngebiedsplan met voorstellen voor maatregelenpakketten om de doelen te behalen, met een inschatting van de benodigde financiële middelen. De provincie integreert die voorstellen in één gebiedsprogramma en vraagt op basis daarvan het Rijk middelen uit het Transitiefonds Landelijk Gebied en uit andere fondsen/regelingen (Klimaatfonds, GLB) om de maatregelen te realiseren.

Kust Duinen is één van de drie kerngebieden in Zuid-Holland. Deze notitie beschrijft de aanpak om gezamenlijk met de partners in dit gebied te komen tot een gedragen gebiedsplan dat voldoet aan de eisen en doelstellingen van het NPLG, als onderdeel van het Zuid-Hollandse gebiedsprogramma 1.0 dat vóór 1 juli a.s. moet worden opgeleverd aan de minister. Onderstaande kaart is een schets van de indeling van de kerngebieden. *PM nieuwe kaart Kust Duinen volgt.*

Kust en Duinen: een veerkrachtig landschap met robuuste natuur, schoon water en volhoudbare land- en tuinbouw

Dit kunnen we onder andere bereiken door:

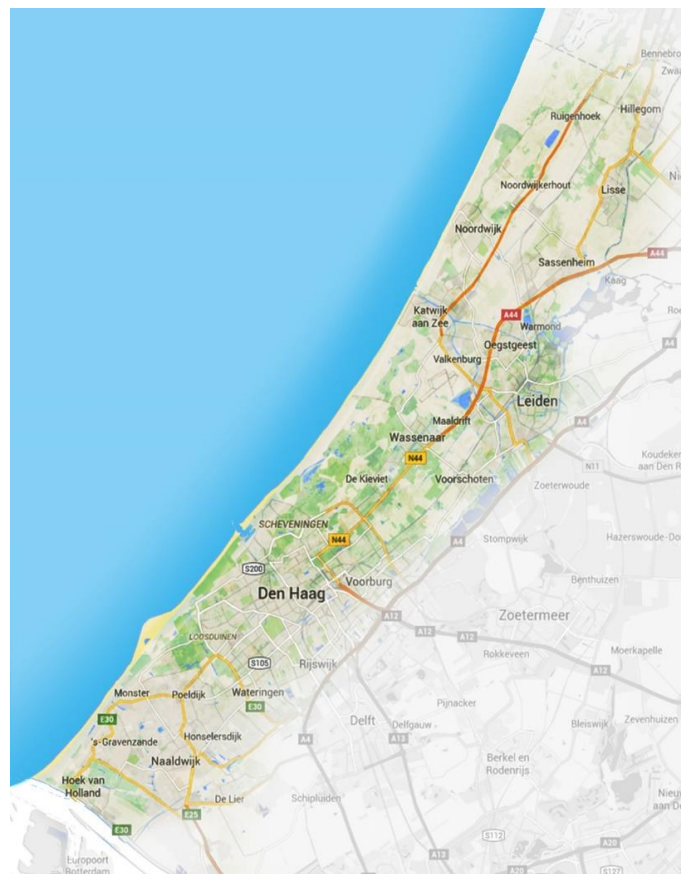
- Het realiseren van overgangsgebieden rond kwetsbare Natura 2000-gebieden en het maken van robuuste ecologische verbindingen tussen de natuurgebieden om de stikstofdepositie en recreatiedruk op te vangen, CO2 vast te leggen, biodiversiteit te vergroten en bij te dragen aan een gezonde leefomgeving;
- Het uitvoeren van bronmaatregelen om emissies zoals stikstof, nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen te reduceren;

- Het anders inrichten en verschonen van het watersysteem, belangrijk om de waterkwaliteit en de biodiversiteit te verbeteren en ten behoeve van het opvangen van wateroverlast;
- Het mede begeleiden van de transitie van de land- en tuinbouw naar een toekomstbestendige en duurzame bedrijfsvoering waarbij de draagkracht van een gebied in balans is met de agrarische gebruiksfuncties;
- Natuur en recreatie met elkaar in balans brengen/ zorgvuldig opvangen en spreiden van de recreatiedruk;
- De verschillende opgaven te laten aansluiten op de stad- land karakteristieken en kwaliteiten van het bestaande landschap en de opgaven op te pakken vanuit een integraal perspectief.

Het Kust en Duingebied valt grotendeels geografisch samen met het gebied van het Nationaal Park Hollandse Duinen, de brede kuststrook van Hoek van Holland tot aan de provinciegrens met Noord-Holland. Het begint in zee en loopt via het weidse landschap van zeereep, jonge duinen en besloten duinvalleitjes met bijzondere flora en fauna door tot de bosrijke landgoederen op de laatste landinwaarts gelegen strandwal.

Grenzend aan de duinen liggen steden als Rotterdam, Den Haag, Delft en Leiden met daartussen de Greenports van het Westland en de Bollenstreek. Dit zuidwestelijke deel van de Randstad is dichtbevolkt en wordt intensief gebruikt. Met zijn glastuinbouw en bollenteelt behoort het gebied tot één van de meest kapitaal- en kennisintensieve agrarische productieregio's ter wereld.

Al in de middeleeuwen was het gebied achter de duinen relatief dicht bevolkt en welvarend. Bij de inrichting en ontwikkeling van het gebied maakte de mens gebruik van het vruchtbare veenweiden en zeekleilandschap en het patroon van strandwallen en vlakten, dat tot vandaag in zowel het stedelijke als agrarische landschap zichtbaar is gebleven. Binnen Kust Duinen hanteren we drie deelgebieden: Westland – Duin, Horst en Weide – Duin en Bollenstreek.

NPLG

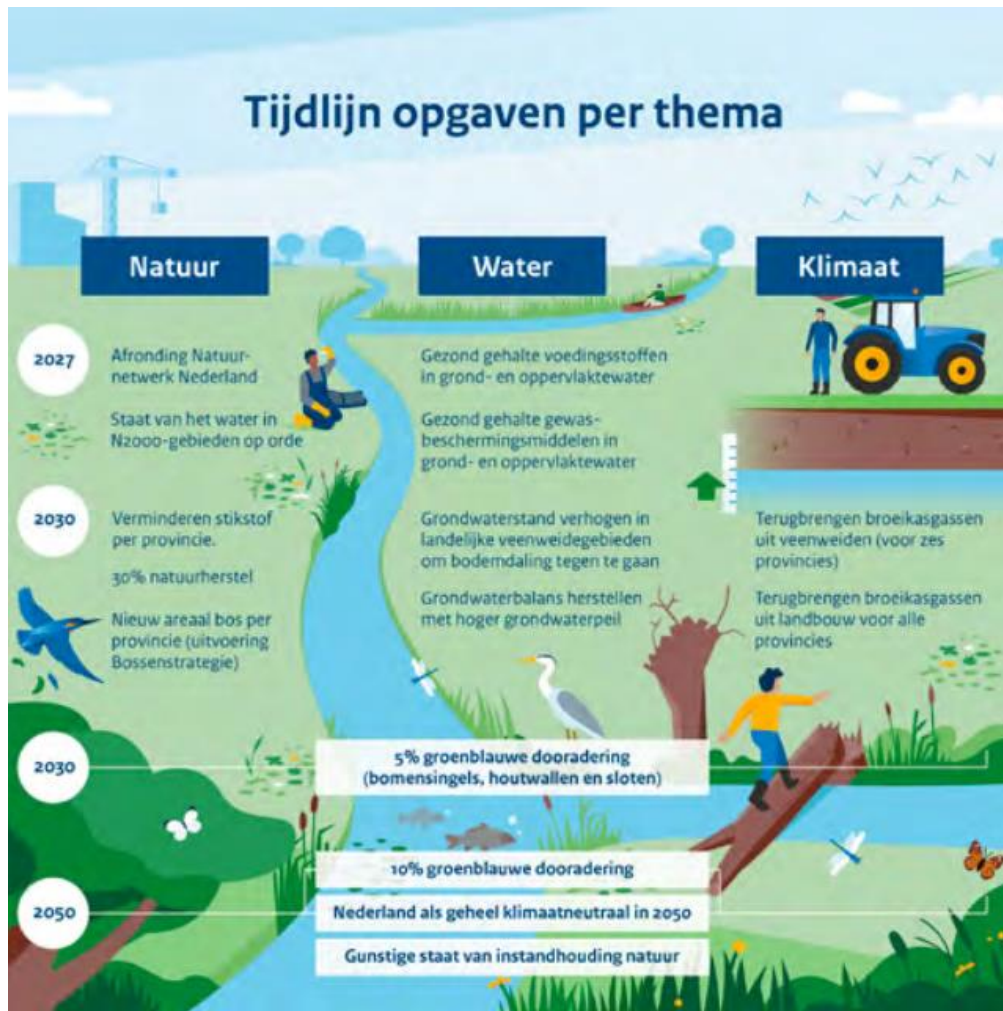
Om het doel te bereiken wordt gewerkt aan opgaven die nauw met elkaar samenhangen. In het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) integreert het Rijk gebiedsgerichte opgaven en maatregelen voor natuur, stikstof, landbouw, water, bodem en klimaat. Dat sluit aan op het doel voor Kust Duinen: een veerkrachtig landschap met robuuste natuur, schoon water en volhoudbare land- en tuinbouw. Het NPLG werkt hierbij als wortel en stok. In het NPLG zijn de opgaven en maatregelen onderverdeeld naar drie grote thema's Natuur, Water en Klimaat. Deze thema's hebben in de deelgebieden van Kust Duinen verschillende zwaartepunten. In het Westland en in de Duin- en Bollenstreek is het halen van de waterdoelen in combinatie met transitie van de Greenports en de landbouw naar een gezond economisch perspectief leidend. Natuurontwikkeling in de duinen en ontwikkeling van de binnenrand is eveneens van belang. Voor Duin, Horst en Weide is de ontwikkeling van robuuste natuur en een vitaal, toekomstbestendig cultuurlandschap leidend in combinatie met oplossingen voor de recreatiedruk door autonome groei van de bevolking en woningbouw.

Tabel 2.1 Samenvattend overzicht regionale doelen Rijk-NPLG

Natuur	Water	Klimaat (broeikasgassen)
30% natuurherstel Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) (2030) Richtinggevende landelijke areaal- en kwaliteitsopgave natuur tbv 30% VHR en de gunstige staat van instandhouding (gSvl)	Concentraties nutriënten (P en N) in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Emissiereductieopgaven broeikasgassen veenweiden voor 6 provincies (2030), als onderdeel van de nationale opgave Broeikasgassen landgebruik optellend tot 1 Mton CO ₂ eq (2030)
Per provincie een (richtinggevende) ruimtelijke vertaling van benodigde stikstofreductie. Deze inzet is onderdeel van de totaal benodigde stikstofreductie die nodig is voor de landelijke doelen: • 2025: 50% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde • 2030: 74% areaal met stikstof gevoelige habitats binnen N2000 onder de kritische depositiewaarde	Concentraties gewasbeschermingsmiddelen in grond- en oppervlaktewaterlichamen voldoen aan wettelijke normen (2027)	Landelijke emissiereductieopgave broeikasgassen voor de veehouderij en akkerbouw (mestaanwending in de akkerbouw) van 5 Mton CO ₂ eq (in 2030). Nog te verdelen per provincie, op basis van een nog nader te bepalen verdeelsleutel. Om te voldoen aan de Global Methane Pledge dient met het NPLG in de veehouderij en akkerbouw een methaanemissiereductie van minimaal 3,82 Mton CO ₂ eq. te zijn gerealiseerd in 2030.
Areaal opgave per provincie voor nieuw bos (2030), optellend tot 37.400 ha	Grondwaterlichamen voldoen aan de norm voor een goede kwantitatieve toestand (2027)	Landelijke koolstofvastlegging in bomen/bos/natuur van 0,4 – 0,8 Mton CO ₂ eq en in landbouwbodems van 0,5 Mton CO ₂ eq (2030) (Bomen/ bos/natuur gerealiseerd via bossenstrategie).
Resterende opgave areaal per provincie voor Natuur netwerk Nederland (NNN), optellend tot 40.571 ha (2027)	Beleid, inrichting en beheer aangepast aan het veranderende klimaat. Schade en ontwrichting door weersextremen zoveel mogelijk beperken (2050)	
Hydrologische condities N2000-gebieden op orde (2027)		
10% groenblauwe dooradering (2050), waarvan de helft van de opgave in 2030 gerealiseerd is		

Blauw bekend en vastgesteld
Oranje indicatief bekend gemaakt via de startnotitie NPLG
Geel Nationaal doel geactualiseerd of nieuw (indicatief) bekend gemaakt via Kamerbrief NPLG november 2022). De verdeling van deze opgaven naar provincies volgt begin 2023.

Met name voor de natuurdoelen is het van belang nadrukkelijk zicht te houden op 2050 met 2030 als tussendoel. Voor water daarentegen moeten we juist in de komende vijf jaar grote stappen zetten, de KRW doelen moeten immers in 2027 gehaald zijn. Onderstaand plaatje geeft een overzicht van de doelen in de tijd.

Samenhang met NOVI, NOVEX gebieden en integrale ruimtelijke keuzes (ruimtelijke puzzel)

De opgaven uit het NPLG worden meegenomen in de uitwerking van het ruimtelijk beleid in het programma NOVEX. De provincie werkt dit uit in het traject 'integrale keuzes voor de leefomgeving'. Bij deze ruimtelijke puzzel heeft de provincie de opdracht om ruimteclaims van alle functies inzichtelijk te maken en deze een plek te geven in het ontwikkelen van een integraal perspectief op het landelijk gebied. Een aantal van de ruimteclaims kennen we al, zoals de zoekgebieden uit de Regionale Energiestrategie (RES) 1.0. Voor het ZH-PLG wordt in Kust Duinen inzichtelijk gemaakt welke ruimteclaims er zijn voor de ZH-PLG-doelen, bijvoorbeeld aanvullende natuur, ruimte voor extensivering en nieuwe verdienmodellen voor land- en tuinbouw, klimaat en biodiversiteit. Het totaal aan ruimteclaims, waaronder bijvoorbeeld ook voor wonen en werken, moet inpasbaar worden gemaakt op een relatief klein oppervlakte. Integrale keuzes hierover worden gemaakt in de ruimtelijke puzzel.

Voor de provincie is het bestaande provinciale Omgevingsbeleid uitgangspunt voor de te maken ruimtelijke keuzes. Ook is er een belangrijke samenhang tussen het NPLG gebiedsproces en de NOVEX-gebieden. Afstemming met het NOVEX gebied Zuidelijke Randstad is noodzakelijk. Het 'landelijk gebied' in Kust Duinen staat immers sterk onder invloed van de daarin liggende steden en dorpen met een totale inwoneraantal van meer dan 1 miljoen inwoners. In of tegen het gebied ligt de zogenaamde 'oude lijn' van steden die loopt van Leiden aan de noordzijde, via Den Haag, naar Rotterdam en Dordrecht.

In de komende jaren zal het aantal inwoners in het gebied nog fors toenemen als gevolg van de grote woningbouwopgave die hier gerealiseerd moet worden. Een goede bereikbaarheid is cruciaal voor de geplande verstedelijking. Regio en Rijk werken samen binnen en buiten het Gebiedsprogramma Mobiliteit en Verstedelijking (MoVe) aan het verbeteren van de bereikbaarheid van de regio. Daarbij speelt duurzaamheid een belangrijke rol en wordt onder andere ingezet op een OV-schaalsprong.

Bijdrage aan stikstofreductie van andere sectoren

Evenals het kabinet hecht de provincie belang aan een evenwichtige bijdrage van alle sectoren aan de reductie van stikstof. Met name de gebieden in de duinen hebben te maken met een hoge depositie vanuit het buitenland en van de scheepvaart. Voor het natuurherstel in de duinen is het noodzakelijk dat het Rijk serieus werkt maakt van de reductie van de stikstofbronnen buitenland en de scheepvaart. Daarnaast is er een grote meetcorrectie voor de depositie in de duinen. Dit is procentueel een grote bijdrage en het is onduidelijk waarom deze zo groot is in de duinen. Het RIVM heeft een aantal mogelijke verklaringen aangegeven, maar hierover is nadere duidelijkheid noodzakelijk. De basis van de Zuid-Hollandse stikstofaanpak is dat alle sectoren hun bijdrage moeten leveren. Reductie van stikstof vanuit de bronnen de industrie, het verkeer (inclusief luchtvaart) en de consumenten vindt voornamelijk plaats door de maatregelen die genomen worden in het kader van de Klimaatwet. In het NPLG ligt het accent op landbouw, natuur en landgebruik. De andere sectoren leveren langs andere wegen hun bijdrage in het oplossen van vraagstukken. Voor stikstof worden begin 2023 NOx-emissiedoelen voor onder andere industrie (en energie) en mobiliteit (inclusief wegverkeer, scheepvaart en luchtvaart) geformuleerd. In de gebiedsprogramma's NPLG kunnen andere (dan vanuit landbouw en landgebruik) –lokaal relevante – emissiebronnen worden meegenomen als daarmee de problemen op effectieve wijze opgelost kunnen worden. Als het past binnen de randvoorwaarden van de Wet Transitiefonds landelijk gebied en natuur kan hiervoor ook een beroep worden gedaan dit fonds.

OPGAVEN KUST EN DUINEN

Kust en Duinen is een gebied met bijzondere kwaliteiten ten aanzien van natuur en landschap. Behoud en versterking van die waarden is echter geen vanzelfsprekendheid. In dit dichtbevolkte deel aan de rand van ons land speelt een aantal urgente kwesties met forse uitdagingen die hoe dan ook gevolgen hebben voor het gebied. Het zijn ruimtelijk opgaven die ingrijpen in het landschap en de economische sectoren in gebied.

Natuur

De kwaliteit van de natuur en landschap staat onder druk. Ondanks alle inspanningen van de afgelopen decennia is de biodiversiteit successievelijk achteruitgegaan. Samengevat zijn de belangrijkste knelpunten in Kust Duinen: beschikbare ruimte voor natuuruitbreiding, stikstofdepositie (verzuring, vermesting, eutrofiëring), vergrassing en verstruweling, beperkte verstuiwingsdynamiek, lage konijnenstand, overbegrazing, gebrek aan rust en aanwezigheid van gebiedsvreemde plantensoorten. Er zijn dan ook effectievere en verdergaande maatregelen nodig om dit te herstellen.

Maatregelen die niet alleen betrekking hebben op de natuurgebieden, maar ook op de direct aansluitende gebieden en het 'natuurinclusiever' maken van de land- en tuinbouw en de openbare ruimte. In de regio Kust/Duin zal waarschijnlijk vooral gekeken worden naar soorten van duin- en kustbiotopen, boerenlandvogels (weidevogels en bollenvogels), soorten van bos en open water. moment niet gerealiseerd binnen de begrenzing van de N2000 gebieden.

Natura2000 gebieden

Voor alle stikstofgevoelige N2000-gebieden zijn Natuurdoelanalyses opgesteld in de provincie Zuid-Holland. Dit betekent dat voor het hele Kustgebied informatie beschikbaar is over de kernopgave voor de duinen voor het bereiken van doelen binnen de N2000-begrenzing vanuit een ecologisch perspectief:

- Samenhangend landschap met aantal gradiënten en mozaïeken:
 - o Versterken van Noord-Zuid gradiënt en samenhang daarbinnen
 - o Herstel gradiënt van zeereep-binnenduintrand: droog-nat, meer of minder wind, meer of minder zout, jong – oud
- Behoud en herstel van rust en donker voor fauna
- Versterken samenhang Noordzee, Wadden en Delta en met Meren en Moerassen

Op hoofdlijnen gaat het om een uitbreidings- en kwaliteitsopgave van grijze duinen, duinheiden, duinbossen en duindoornstruwelen, ruimte voor verstuing van witte duinen en vochtige duinvalleien. Ruimte voor deze opgave wordt eerst gezocht binnen de Natura2000 gebieden. Als daar onvoldoende ruimte blijkt te zijn wordt gekeken naar de potentie van ruimte buiten Natura2000 gebieden. Naast de Natuurdoelanalyses voor Natura2000 gebieden wordt er een analyse gemaakt van de potenties voor Vogel en Habitat Richtlijn (VHR) -doelen buiten de Natura 2000 gebieden. Uit een vergelijking van deze twee bronnen volgt idealiter een beeld welke minimale kwantitatieve opgave er voor realisatie van VHR-doelen nog ligt en waar daarvoor buiten N2000 ecologisch gezien de beste kansen liggen. Daarnaast worden de benodigde maatregelen om de hydrologische condities voor Natura 2000-gebieden op orde te brengen, ook conform KRW-doelstellingen in beeld gebracht.

Natuurnetwerk (NNN)

Het NNN in Zuid-Holland bestaat uit 45.000 ha begrensde gebied en is vastgelegd in de provinciale omgevingsverordening. Het NNN bestaat uit bestaande natuurgebieden, uit nieuw aangelegde natuur en uit nog te realiseren gebieden. Daarnaast zijn er nog te realiseren ecologische verbindingen tussen natuurgebieden. In de periode tussen 2013 en 2020 is ca. 1.500 ha NNN en 26 km ecologische verbindingzone gerealiseerd. De resterende opgave was in 2021 3.300 ha en 110 km ecologische verbindingzone. De nog te realiseren gebieden en ecologische verbindingen vormen samen de realisatieopgave van het NNN. In Kust Duinen liggen op diverse locaties nog te realiseren gronden, waarbij de fase van uitvoering wisselend is en varieert tussen initiatief-, uitvoerings- en afrondingsfase. Op onderstaande kaart is in rood de totale nog te realiseren NNN-opgave in Zuid-Holland 2021 weergegeven. In groen is de bestaande natuur weergegeven.

Naast kwantiteit ligt er ook een opgave om de kwaliteit van natuurgebieden te verhogen. Op diverse locaties binnen de NNN begrenzing doet zich de situatie voor dat het huidige beheer (nog) niet overeenkomt met de ambitiekaart van de provincie. Een voorbeeld hiervan is de grote Duivenvoordse polder tussen Voorburg en Wassenaar. Hiervan staan een aanzienlijke oppervlakte als 'hooiland' op de ambitiekaart, terwijl het huidige beheer 'kruiden- en faunairijk grasland' is. Indien we erin slagen om deze kwaliteitsverbetering door te voeren, zal dit een belangrijke meerwaarde voor de natuur betekenen.

Actieplan boerenlandvogels

In 2019 heeft de provincie het Actieplan Boerenlandvogels vastgesteld. Dat heeft een toename van de weidevogels als doel en een stabilisatie van de akkervogels. Voor beide zijn de doelen nog niet in zicht. De bollenvelden van de kuststreek herbergen lokaal spectaculaire dichtheden aan akkervogels zoals veldleeuwerik, patrijs en gele kwikstaart.

In een aantal polders is sprake van een afwisselend landgebruik met bloembollen en (oud) grasland. Op deze plekken kwamen tot voor kort ook hoge dichtheden aan weidevogels voor. Dat geldt ook voor de grasvelden van de landgoederenzone. Versterking van de bollenvogels is te bereiken door kleinschalig landgebruik en de matrix van graslanden en (bollen)akkers te herstellen. Ook profiteren veel soorten akkervogels van een toename van landschapselementen zoals hagen en houtwallen en het uit productie nemen van overhoeken. Met name in de winter hebben veel soorten te lijden onder een gebrek aan voedsel en schuilmogelijkheden. In de landgoederenzone staan de weidevogels onder druk door intensivering van het landgebruik maar ook door toegenomen predatie.

Bossenstrategie

De uitbreidingsopgave landelijk is 37.000 hectare en investeren in vitaliteit van de bestaande bossen. Daarbij is afgesproken om 15.000 ha binnen het NNN te realiseren en 22.000 ha buiten het NNN. Met het Rijk is afgesproken om in Zuid-Holland 150 ha bos binnen het NNN te realiseren.

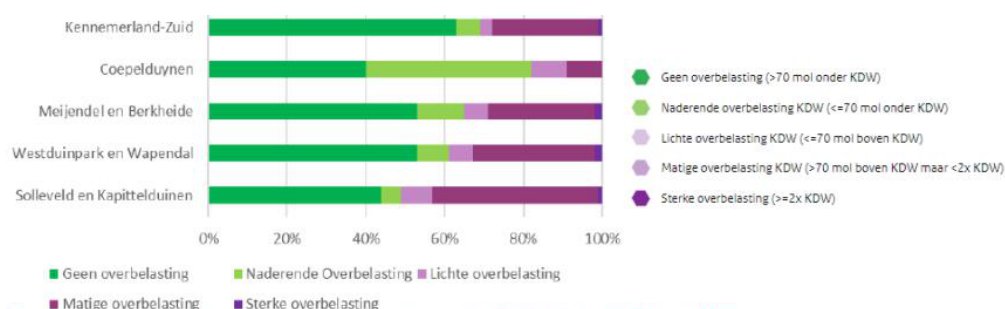
De rest is belegd bij andere provincies. Afspraken over een verdeling tussen de provincies buiten het NNN zijn nog niet gemaakt.

Groenblauwe dooradering

De opgave voor de 10% groenblauwe dooradering in 2050 is opgenomen in het NPLG. In Zuid-Holland liggen de kansen voor het versterken van de groenblauwe dooradering vooral in het uitgebreide netwerk van lanen, sloten, oevers en bermen. Ook overhoekjes, poelen en houtige elementen zijn van belang voor een gevarieerd en biodivers landschap. Voor Kust Duinen zijn naast de genoemde basiselementen van het landschap in Zuid-Holland met name de volgende elementen van belang in relatie tot groenblauwe dooradering: landgoederen, duinrellen (benutten kwelwater), watergangen (sloten, wetingen, vaarten en kanalen), poelen, oevers, bermen, kaden, houtwallen en overhoekjes. Daarnaast speelt het doortrekken van groenblauwe dooradering in het stedelijk gebied een belangrijke rol waardoor het groenblauwe netwerk van stad en land beter verbonden wordt. Hiertoe worden waar mogelijk de reeds aanwezige plannen in de regio gerealiseerd, zoals de meerjarenprogramma's van de landschapstafels.

Stikstof

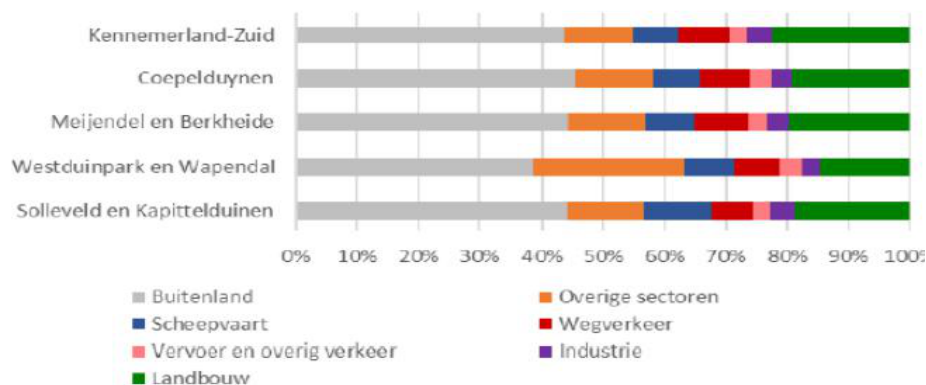
Het merendeel van de natuur in de Duinen is stikstofgevoelig. Op veel plekken is sprake van stikstofoverbelasting, zo'n 18-51% van de stikstofgevoelige natuur in de Natura2000-gebieden is overbelast.

Figuur 4: mate van overbelasting in percentage van het totale oppervlak (AERIUS Monitor 2022, data uit 2019).

De stikstof die op de duinen neerslaat heeft verschillende bronnen. Een zeer groot deel van de stikstof komt vanaf het buitenland (39-46%). De landbouw is verantwoordelijk voor 16-21% van de stikstofdepositie. Dat is relatief weinig in vergelijking met veel andere Natura2000-gebieden in Nederland. In vergelijking met andere gebieden is dan weer veel stikstofdepositie afkomstig van 'overige sectoren' zo'n 11-24%. Hier vallen o.a. wonen, kantoren en recreatie onder.

De scheepvaart en het wegverkeer dragen beiden zo'n 7% bij. Deze ordegrrootte geeft een indicatie van sectoren waarin maatregelen nemen tot het meeste resultaat leidt. Het reduceren van stikstofdepositie uit lokale bronnen kan de overbelasting van de natuur substantieel terugdringen.

De opgave in Kust Duinen richt zich met name op het realiseren van gepland NNN en het realiseren van overgangsgebieden om drukfactoren op Natura 2000 gebieden weg te nemen en een groter leefgebied voor doelsoorten te realiseren. De provincies wordt gevraagd de overgangsgebieden nader uit te werken. De gebiedsprogramma's beschrijven hiervoor wat systeemherstel van het desbetreffende N2000 gebied vraagt aan maatregelen buiten het N2000 gebied die specifiek kunnen landen in overgangsgebieden. De gebiedsprogramma's bevatten waar mogelijk de locatie en omvang van een overgangsgebied en bevat een overzicht van mogelijke maatregelen die in dit gebied genomen kunnen worden. Generieke maatregelen om stikstofdepositie terug te dringen zijn echter onontbeerlijk om onder de kritische depositiewaarde te komen. Dat betekent dat ook vanuit het Rijk serieuze inzet nodig is op het reduceren van stikstof afkomstig van het buitenland, zeescheepvaart, mobiliteit en industrie.

Relevante maatregelen voor natuurverbetering		
Natura2000	1.	Maatregelen binnen de Natura2000 om een goede staat van instandhouding te realiseren
NNN	2.	Realiseren gepland NNN
Andere natuur	3.	Realiseren van overgangsgebieden
Relevante gebiedsgerichte maatregelen voor stikstofreductie		
Agrarische sector	4.	Onderzoeken toekomstperspectief agrarische sector
	5.	Glastuinbouw afkoppelen van het gas
Natuur	6.	Realiseren gepland NNN
Dieren	7.	Onderzoeken depositiebijdragen en maatregelen hondenontlasting
	8.	Onderzoeken depositiebijdrage en maatregelen paardenhouderijen
Mobiliteit	9.	Stimuleren van maatregelen voor duurzame mobiliteit

Water

In de brief water en bodem sturend van het ministerie van IenW is het principe van 'niet afwentelen' op verschillende manieren van toepassing verklaard en daarmee onderdeel van de opgave in Kust Duinen;

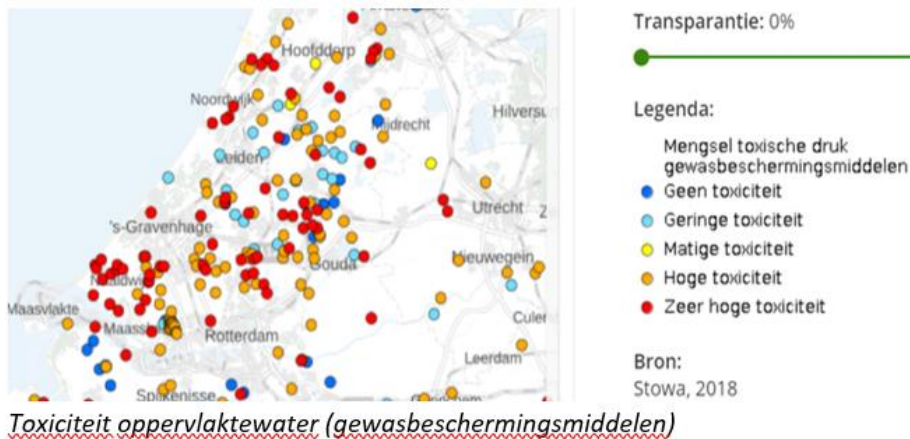
- Niet afwentelen op toekomstige generaties. Dat betekent nu rekening houden met belasting van bodem en water, klimaatverandering én met toekomstige beheerkosten.
Het goed behandelen van de bodem nu, zorgt er bijvoorbeeld voor dat de bodem voor volgende generaties geschikt blijft om gewassen op te verbouwen.
- Niet afwentelen naar andere gebieden of functies. Dat betekent dat een actie op de ene locatie (denk aan bebouwing, grondwateronttrekking of inzet van gewasbeschermingsmiddelen), niet mag leiden tot een onbedoeld effect elders (wateroverlast, verdroging van natuurgebieden of vervuiling van water). Omdat invloed op andere gebieden of functies regelmatig onvermijdelijk is, blijven onderbouwde uitzonderingen hierop mogelijk.
- Niet afwentelen van privaat naar publiek. Dat betekent onder meer bij investeringen voldoende rekening houden met klimaatverandering, bodemdaling, grond- en watervervuiling en het natuurlijke waterbergende vermogen van de bodem en met de kosten die daaraan verbonden zijn. Door oog te hebben voor kosten van de gehele levenscyclus creëren we zoveel mogelijk waarde voor het geïnvesteerde geld. Niet alleen waarde voor vandaag, maar ook voor morgen.

Betere grondwater- en oppervlaktewaterkwaliteit; reduceren van emissies van gewasbeschermingsmiddelen en nutriëntenoverschot in grondwater- en oppervlaktewater

De Kader Richtlijn Water (KRW) eist dat lidstaten in 2027 de waterkwaliteit op orde hebben. Er zijn normen op drie aspecten: de aanwezigheid van chemische stoffen, fysisch-chemische parameters en biologische parameters. Het eerste aspect heeft te maken met verontreiniging. De fysisch-chemische parameters zijn van invloed op de leefkwaliteit voor flora en fauna. Dat betreft nutriënten, helderheid, zuurstofgraad, temperatuur en het zoutgehalte. Voor de biologische parameters gaat het om een goede hoeveelheid en variatie flora en fauna (algen, waterplanten en macrofauna zoals vissen). Op dit moment voldoet een groot deel van het oppervlaktewater niet aan de KRW-normen.

Dat de kwaliteit van het oppervlaktewater niet voldoet is voor een deel te verklaren uit het feit dat nog niet alle KRW maatregelen zijn uitgevoerd, maar het komt ook door de belasting op het watersysteem van schadelijke stoffen. Dit is nog steeds aanzienlijk.

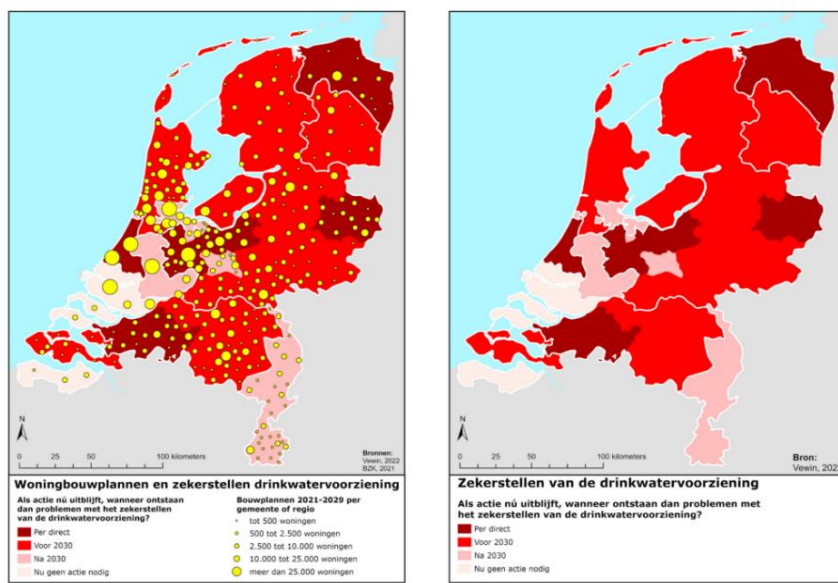
De redeneerlijn van de KRW is dat de doelen kunnen worden gehaald door uitvoering van alle maatregelen in uiterlijk 2027, waarna het daadwerkelijk bereiken van de goede toestand nog mag na-ijlen, mits dat te wijten is aan natuurlijke omstandigheden. De periode voor uitvoering van de restopgave KRW is kort en staat daarmee onder hoge druk.

Vanuit de agrarische sector zijn emissies van nutriënten uit mest de belangrijkste bedreiging voor de waterkwaliteit. De Europese Nitraatrichtlijn en het daaraan gelieerde 7e actieprogramma Nitraatrichtlijn (7e NAP) hebben als doel waterverontreiniging door nitraten uit agrarische bronnen te verminderen. In de uitwerking (addendum) van het 7e NAP wordt wetgeving voorbereid voor een verplichte aanleg van bufferstroken om de uit- en afspoeling van nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen vanuit landpercelen te verminderen.

Drinkwaterwinning

De duinen vervullen een belangrijke functie voor drinkwater. Een toenemende vraag naar drinkwater (door woningbouw) noodzaakt tot een uitbreiding van de capaciteit. Hiervoor zijn nieuwe locaties noodzakelijk die een ruimteclaim in het gebied zullen leggen. Naast uitbreiding van de capaciteit in het duingebied komen ook 'nieuwe' gebieden in beeld zoals de binnenduinrand en het Valkenburgse Meer. Nieuwe drinkwateronttrekkingen worden toegestaan mits ze duurzaam inpasbaar zijn, ook in relatie tot verdrogingsproblematiek en effect op bestaand gebruik. Voor de korte termijn krijgt het drinkwaterbelang daar waar nodig en onder strikte voorwaarde prioriteit, vanwege de leveringsplicht van drinkwaterbedrijven en de zorgplicht van overheden.

Zoetwater beschikbaarheid/ruimte voor waterberging

Er moet ruimte worden gemaakt voor het vasthouden, bergen en afvoeren van water in onze ruimtelijke inrichting, landgebruik en landbeheer. Hiermee vergroot de veerkracht van zowel het hoofdwatersysteem als regionale watersystemen. Ten behoeve van voldoende zoet water, omgaan met droogte en tegengaan van wateroverlast door veranderende weersomstandigheden wordt in de provinciale gebiedsprogramma's ruimte opgenomen voor regionale waterbuffers, zodat daar water kan worden opgeslagen. Omgaan met wateroverlast en droogte vraagt een samenhangende aanpak. Dit bereiken we door een vitale bodem te bewerkstelligen, die als een spons het water opneemt, maar ook door het realiseren van voornoemde regionale waterbuffers en afvoercapaciteit. Daarbij streven we naar een veerkrachtig ecosysteem, dat beter opgewassen is tegen de extra verstoringen door klimaatverandering. Provincies nemen in gebiedsprogramma's maatregelen op om het grondwaterpeil te verhogen en de ontwatering te verminderen. Daarnaast nemen provincies in hun gebiedsprogramma's een regionale voorkeursvolgorde voor het gebruik van grondwater op, waarbij rekening gehouden wordt met de daadwerkelijke grondwaterbeschikbaarheid. In de gebiedsprocessen worden in het kader van het NPLG alle grondwateronttrekkingen in beeld gebracht via een meet- en registratieplicht van totaal onttrokken volumes. Afspraken worden gemaakt over de hoeveelheid grondwater die er per jaar in totaal onttrokken mag worden en over de verdeling hiervan.

Verziltting

Het Rijk en waterschappen zetten zich in voor aanvoer van zoetwater, maar de aanvoer van extra (schaars) zoetwater van buiten het gebied kan niet altijd en overal worden gegarandeerd. Hierdoor zal er op termijn vaker sprake zijn van tijdelijke en regionale verziltting. De waterkwaliteit en zoetwaterbeschikbaarheid vragen zowel op korte als op lange termijn een grote inzet. Gevolgen voor agrarisch landgebruik en bedrijfsvoering moeten worden uitgewerkt.

Waterveiligheid

Rondom dijken, dammen, duinen en waterkerende kunstwerken is voldoende ruimte nodig om versterkingen te kunnen blijven uitvoeren, ook na 2050. Daar gaan we samen met waterschappen, provincies en gemeenten voor zorgen door te werken aan toekomstbestendige 'profielen van vrije ruimte'. Dit doen we op basis van de meest recente informatie die het Kennisprogramma Zeespiegelstijging in 2023 oplevert. Dit kan voor Kust Duinen spelen nabij de binnenduintrand maar ook langs de boezemkaden. Ook moeten ecologische verbeteringen op dijken zoals boezemkaden gaan plaatsvinden voor vergroten biodiversiteit.

Klimaat

Klimaatverandering en dan in het bijzonder zeespiegelstijging is een uiterst relevante opgave voor de kust. De duinen bieden bescherming als zeewering. De veiligheid is vooralsnog op orde, maar voor de lange termijn zijn nieuwe strategieën noodzakelijk. Strategieën waarbij de duinen als zeewering mee kunnen groeien met de stijgende zeespiegel. Dit heeft uiteraard direct gevolgen voor de inrichting en het gebruik van strand en duinen.

Een veerkrachtig landschap met volhoudbare land- en tuinbouw

Land-/tuinbouw en natuur zijn met elkaar verbonden in de Zuid-Hollandse landschappen; ze zijn de drager van het cultuurlandschap. Ze maken deel uit van eenzelfde ecologisch en economisch systeem en delen daarin bodem, water, lucht en biodiversiteit. Een gezonde bodem, schoon en voldoende water en biodiversiteit is essentieel voor een gezonde ecologie en economie.

De rol van de land- en tuinbouw ziet de provincie als driedelig: 1) producent van voedsel en sierteelt; 2) beheerder van het landschap; 3) essentieel onderdeel van de sociaaleconomische identiteit van de gebieden.

In Kust en Duinen bevinden zich twee van de zes nationale Greenports: West-Holland en de Duin- en Bollenstreek. De Greenports in Zuid-Holland hebben een toegevoegde waarde en werkgelegenheid die vergelijkbaar is met de mainports Rotterdam en Schiphol. Om ook in de toekomst concurrerend te blijven is de opgave voor het cluster om meer te doen met dezelfde hoeveelheid ruimte en met minder energie en water.

De provincie werkt met de sector aan de transitie naar een toekomstbestendige en duurzame agrarische bedrijfsvoering die toonaangevend en innovatief opereert. In beide Greenports wordt hierop ingezet met ruimtelijk economische ontwikkelstrategieën. De provincie wil de sector helpen deze transitie te versnellen zodat de gewenste randvoorwaarden ontstaan.

Bij die transitie is water van goede kwaliteit van groot belang om gewassen gezond te houden. Agrarisch ondernemers hebben daar zelf invloed op. Met de juiste aanpak kunnen zij de waterkwaliteit, biodiversiteit en ecologie op en om het eigen bedrijf verbeteren. De kwaliteit van de bodem is daar nauw mee verbonden. In de Duin- en Bollenstreek is in de afgelopen jaren een aantal stappen gemaakt waardoor de waterkwaliteit duidelijk is verbeterd. In het programma Deltaplan Agrarisch Waterbeheer (DAW) werken o.a. leden van KAVB Bloembollenstreek en LTO Duin- en Bollenstreek samen met waterschappen aan schonere en voldoende water en een betere bodem. Dit draagt bij aan een hogere opbrengst en een betere bedrijfsvoering. Vanuit het DAW-programma is al een groot aantal boeren en tuinders actief met activiteiten en investeringen die bijdragen aan schonere water.

In de Greenports West- en Oostland zijn afspraken gemaakt over waterkwaliteit en glastuinbouw. Het doel van het afsprakenkader emissieloze kas is om op een zo efficiënt mogelijke manier regionaal samen te werken om een (nagenoeg) nulemissie vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater, bodem en ondiepe grondwater te realiseren in 2027. Bij het terugdringen van de emissies ligt de focus op nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen. Om het doel in 2027 te halen en om voor de glastuinbouwsector de wereldwijde koploperspositie te behouden, is het nodig dat bewustwording van de noodzaak van (nagenoeg) nulemissie plaatsvindt en lange termijn investeringen hierop afgestemd zijn. Ook wordt met de samenwerking beoogd dat de glastuinbouw een “level playing field” wordt geboden als het gaat om de uitvoering van de wetgeving en de oplossingen die nodig zijn voor het reduceren van emissies.

Naast de tuinbouw zijn er andere agrarische functies in Kust en Duinen zoals veeteelt, met name in de deelgebieden Duin, Horst en Weide en de Duin- en Bollenstreek. Ook voor deze groep grondeigenaren en landgebruikers is een transitie naar een toekomstbestendige en duurzame agrarische bedrijfsvoering aan de orde. De ambitie van de provincie is om de balans tussen economie, bodem, water, natuur, recreatie en biodiversiteit op orde te krijgen. Een deel van de grondeigenaren en landgebruikers in Duin, Horst en Weide ondernemen al initiatieven naar een andere bedrijfsstrategie.

De NPLG-aanpak biedt naar inzicht van de provincie de kans om alle milieu- en duurzaamheidsvereisten die er nu al zijn en die er aankomen, te bundelen en te vertalen in bedrijfsstrategieën met een gezond economisch perspectief voor de agrarische sector in Kust Duinen. Hiermee ontstaan robuuste bedrijfsmodellen, waarvan verwacht mag worden dat ze zich enkele decennia kunnen ontwikkelen. Water en bodem moeten meer sturend worden in de bedrijfsstrategieën om volhoudbaar te blijven.

De draagkracht van een gebied wordt bepaald door de balans tussen natuur, water, bodem, klimaat en de (agrarische) gebruiksfuncties. Duidelijkheid over de eisen die de gezamenlijke overheden stellen aan de verduurzaming van de land- en tuinbouw is cruciaal. De vereiste milieuprestatie voor een individueel bedrijf moeten helder zijn. Het is vervolgens aan elke ondernemer om zelf de vorm te kiezen/ontwikkelen hoe hij dat naar de toekomst toe in praktijk brengt. De transitie van de land- en tuinbouw vraagt een transitie van alle betrokken schakels.

Immers de huidige landbouwproductie is het resultaat van een maatschappelijk arrangement (tussen overheden, kennisinstellingen, financierders, boeren, sectororganisaties en consumenten). Verduurzaming vraagt dat al deze schakels op onderdelen in transitie gaan om in een nieuw maatschappelijk arrangement de land- en tuinbouw (voldoende) te verduurzamen.

De transitie vraagt om intensieve samenwerking, partnerschap en gezamenlijk eigenaarschap tussen agrarisch ondernemers en overheden en zal gepaard gaan met kosten die uit het transitiefonds betaald moeten worden. Voor de uitvoering bouwt de provincie voort op de lopende programma's in de land- en tuinbouwsector. Er wordt ingezet op ontdekken en leren wat nodig is om aan het beeld van volhoudbare land- en tuinbouw te kunnen voldoen. De provincie zet in op beschikbaarheid van middelen en faciliteiten om pakketten van maatregelen uit te proberen, op te schalen en meetbaar en beloonbaar te maken.

Recreatiedruk

Meer mensen betekent ook meer recreanten die gebruik willen maken van de groene buitenruimte als uitloopegebied. In de huidige situatie is al sprake van een grote recreatiedruk op de soms kwetsbare natuurgebieden. Naar aanleiding van de autonome groei van de bevolking en toename van woningen zal dat in de toekomst alleen maar verder toenemen. Daarbij is er niet alleen een spanningsveld tussen recreatie en natuur; ook de verschillende recreatieve gebruikersgroepen kunnen elkaar in de weg zitten; soms ook letterlijk op de smalle paden. Een betere spreiding van het recreatieve gebruik binnen Kust Duinen maar mogelijk ook daarbuiten is dan ook noodzakelijk.

Hierbij wordt voortgebouwd op de Landschapsstrategie van Nationaal Park Hollandse Duinen wat inzet op het ontwikkelen van samenhangende recreatieve en ecologische structuren. Kenmerkend voor Hollandse Duinen is dat deze structuren deels met elkaar verweven zijn. Met het ontwikkelen en versterken van een recreatieve hoofdstructuur van parkways, poorten en ontwikkelgebieden wordt sturing gegeven aan het recreatief gebruik.

De ruimtelijke vertaling hiervan is weergegeven op onderstaande kaart. Aangegeven is welke gebieden zich lenen voor een meer intensief recreatief gebruik en waar dit ook verder ontwikkeld kan worden; met name rondom de (te ontwikkelen) poorten en bij de badplaatsen. Indicatief is ook aangegeven dat de druk op de natuurgebieden in de directe nabijheid van de woongebieden relatief groot is (duinen als uitlooptgebied). Ook zijn gebieden aangeduid waar het accent ligt op meer extensieve vormen van gebruik (binnen de natuurgebieden) en waar zich kansen voordoen voor het luwer maken qua gebruik. Hierbij gaat het om plekken binnen de natuurkernen op afstand van de hoofdroutes en bestemmingen.

AANPAK

De provincie werkt samen met medeoverheden en gebiedspartners een strategie en maatregelen uit voor het behalen van de NPLG-doelen. Deze doelen maken we regiospecifiek. Met deze hoofdlijnen aanpak Kust Duinen zijn nog niet alle doelen helder gemaakt op nationaal en regionaal niveau. Dat levert een tijdsklem op voor het opleveren van een gebiedsprogramma op 1 juli 2023 en vraagt daarna om iteratieslagen.

Het tijdspad om samen met gebiedspartners te komen tot een eerste gebiedsplan is zeer kort. De input uit de kerngebieden moeten al eind april/ begin mei klaar zijn. Daarom focussen we op een eerste versie van het gebiedsplan dat weliswaar voldoet aan de minimumeisen die in het kader van NPLG worden gesteld, maar nog niet zal leiden tot volledig doelbereik op alle NPLG-onderwerpen. Wel is het streven om op de nog ontbrekende onderdelen in hoofdlijnen aan te geven welke richtingen voor het gebied logisch zijn om in de volgende fases van het NPLG samen met de gezamenlijke partners verder uit te werken. In de versie 2.0 zal het gebiedsplan dan worden aangevuld met strategische keuzes en maatregelen die nog meer nodig zijn in het gebied om wel te komen tot volledig doelbereik op de NPLG-onderwerpen. Hiermee geven wij invulling aan het meerjarige cyclische proces om de natuur-, water- en klimaatdoelen uit het NPLG te realiseren.

Focus en stappen producten ZH-PLG

Focus op deelgebied	Jan 23	febr	mrt	apr	mei	Gebiedsplan 1.0 juli 2023	Gebiedsplan 2.0 - 2024	Gebiedsplan 3.0 - 2025
Gebiedsfoto Huidige situatie (kaart + tekst)						Huidig beeld 2022 0 situatie + data opgaven t/m 2022	Actueel beeld +1 situatie geactualiseerde opgaven	Actueel beeld +2 situatie Geactualiseerde opgaven
Maatregelenpakket Start uitvoering projecten						- Inventariseren - Maatregelen natuurdoelanalyses - Nog te realiseren NNN - GGA stikstof maatregelen - KRW restopgave - (Spijtvrije) maatregelen per deelgebied die bijdragen aan de NPLG doelen (NB dit zijn ook land/ <u>tuinbouw-projecten</u> die bijdragen aan het doelbereik) - Benoemen benodigde instrumenten en middelen	- Aanvullende projecten - Natuurdoelen - Waterdoelen - Klimaat doelen - Land/ <u>tuinbouw-projecten</u> die bijdragen aan NPLG doelbereik - Meerjarige instrumenten en middelen uitwerken	- Aanvullende projecten - Natuurdoelen - Waterdoelen - Klimaat doelen - Land- en tuinbouwprojecten die bijdragen aan NPLG doelbereik - Meerjarige instrumenten en middelen borgen
Strategie Richting doelbereik (doelkaarten + tekst)						- Doorgronden opgaven per deelgebied - Omschrijving met welke strategie de doelen worden bereikt - Effect van keuze strategie op deelgebieden	- Strategie/ aanpak per doel verder uitgewerkt - Omzetten in beleidskaders	- Strategie/ aanpak per doel verder uitgewerkt - Borgen in beleid
Toekomstperspectief (perspectief op vitaal gebied)						- perspectief; natuurherstel, waterkwaliteit/kwantiteit, volhoudbare land- en tuinbouw, - sociaal economische analyse - Inbedden ZH-PLG in ruimtelijke puzzel	Meer uitgebreid perspectief.	Borgen perspectief in beleid

Het intensiveren van de meerjarige gebiedsgerichte samenwerking in Kust Duinen

In Kust Duinen starten we niet op nul als het gaat om gebiedsgericht samenwerken. Nationaal Park Hollandse Duinen heeft hier al een aantal jaar geleden een samenwerking ingezet wat heeft geleid tot een brede coalitie van strategische, operationele en overige partners (ca 55) die met elkaar samenwerken om het gebied veerkrachtig, aaneengesloten en beleefbaar maken. Deze samenwerking biedt een goede basis om met elkaar via een gebiedsgerichte aanpak per deelgebied te intensiveren op de opgaven en doelen van het NPLG. Een gebiedsgerichte aanpak maakt maatwerk mogelijk. Elk deelgebied heeft immers specifieke omstandigheden en karakteristieken, waardoor er verschillen kunnen zijn in de uitwerking en impact van de opgaven en de wensen van de bewoners en ondernemers. De provincie organiseert het proces in de drie deelgebieden; Westland, Duin, Horst en Weide en Duin- en Bollenstreek. Van daaruit wordt input geleverd aan het gebiedsplan Kust Duinen ten behoeve van de gestelde natuur-, water- en klimaatdoelen. In het gebiedsplan beschrijven we de organisatievorm en meerjarige samenwerking voor de uitvoering na juli 2023. *Output: een organisatievorm en meerjarige samenwerking per deelgebied wat inhoudelijke input kan leveren voor het gebiedsplan Kust Duinen. Elkaar ontmoeten en weten te vinden.*

Het doorgronden van de opgave

Om te bepalen wat er nodig is, is het van belang om te weten waar we nu staan. Wat is de nul situatie? En als we de nul situatie afzetten tegen de doelen (die nog duidelijker zullen worden), wat is dan de opgave voor Kust Duinen? De nul situatie (gebiedsfoto), bestaat uit verschillende analyses.

Een groot gedeelte is al bekend of wordt al aan gewerkt. Het is van belang dat het vertrekpunt, de nul situatie gedeeld wordt en we het daarmee met elkaar eens zijn wat er aan de hand is. Deze taak ligt vooral bij de overheden.

Deze analyses maken in ieder geval deel uit van de gebiedsfoto (dit is dus geen uitputtende opsomming):

- natuurdoelenanalyses van stikstofgevoelige Natura 2000-gebieden en een analyse van stikstofemissiebronnen en de benodigde ontwikkelruimte voor stikstof;
- een analyse van de feitelijke kenmerken en kwaliteit van het water- en bodemsysteem en de klimaatbestendigheid daarvan;
- een analyse van het doelbereik van de Vogel- en Habitatrichtlijn (VHR) in 2030 en een indicatie voor de opgave op de langere termijn. Daarbij wordt in beeld gebracht wat de additionele opgave is in relatie tot lopende programma's, Natuurnetwerk Nederland, Programma Natuur en Bossenstrategie;
- een inventarisatie van de al aanwezige omvang van groenblauwe dooradering;
- stand van zaken KRW maatregelen;
- analyse van ruimtelijke en economische structuur.

Output: nul situatie- gebiedsfoto

Integraal toekomstperspectief voor Kust Duinen

De gebiedsgerichte aanpak is de gelegenheid voor belanghebbende partijen om mee te bouwen aan de ontwikkeling van de omgeving. Dat is belangrijk, want het gaat om de gezonde, ruimtelijke inrichting van het gebied, een duurzaam economisch perspectief en de sociale cohesie. De opgaven worden in samenhang opgepakt en bezien in de bredere context van ontwikkelingen en opgaven in Zuid-Holland en aangrenzende provincies. Een aantrekkelijk, duurzaam en goed functionerend landschap is gebaat bij deze integrale aanpak. De opgaven brengen verplichtingen en (mogelijk) strengere randvoorwaarden met zich mee die impact hebben op de bedrijfsvoering en mogelijk ook op het verdienvermogen van de agrarische sector. De provincie neemt het voortouw bij de ontwikkeling van dit integraal toekomstperspectief voor een vitaal gebied onder andere via ontwerpend onderzoek en met de stakeholders in het gebied.

Om met de gebiedspartners te werken aan een integraal toekomstperspectief voor Kust Duinen verwachten wij ook van het Rijk een integrale aanvliegroute. Ook het Rijk moet stappen zetten en instrumenten organiseren om het toekomstperspectief mede mogelijk te maken.

Output: toekomstperspectief Kust Duinen.

Strategie voor doelbereik

Om de strategie te bepalen moeten de NPLG-doelen en stand van zaken daarop in Kust Duinen op een rij gezet worden. Wat is er nodig om het verschil tussen de doelstelling en de huidige situatie te realiseren? Dat is de omvang van de opgave waarop we onze strategie voor doelbereik inzetten. Om te komen tot een strategie kan het zinvol zijn een systeembenadering te hanteren. Voor natuur, water en klimaat is het vanuit duurzaamheid noodzakelijk om uit te gaan van het natuurlijk abiotisch basissysteem dat op hoofdlijnen onveranderlijk is. Voor natuur wordt hiervoor een landschap ecologische systeembenadering gebruikt. Deze benadering is ook goed toepasbaar op de (her)inrichting van het landelijk gebied, waar ook de potenties van de andere gebruiksfuncties op kunnen worden gebaseerd. Door de potenties van het natuurlijke systeem voor natuur en gebruiksfuncties in beeld te brengen, en te bekijken wat met elkaar te combineren valt, worden de bouwstenen voor de inrichting van het landelijk gebied verkregen.

De combinatiemogelijkheden hangen af van de overlap tussen de betreffende functies wat betreft bodem (bodemtype, grondwaterstand), lucht (stikstof) en water (kwaliteit, waterpeil). Dit kan aan de hand van de volgende stappen:

- wat is er mogelijk: vanuit potenties op basis van het natuurlijk systeem?
- wat is er nodig: vanuit wet- en regelgeving?
- wat is haalbaar: vanuit combineerbaarheid functies en prioritering?
- Waar willen we naartoe: combineren met het toekomstperspectief voor het gebied.

Om doelen te realiseren is instrumentarium nodig. Enerzijds om maatregelen te borgen in beleid (vooral het ruimtelijke instrumentarium), anderzijds om daadwerkelijk tot realisatie over te gaan. Soms is borging een noodzakelijke voorwaarde om de uitvoering mogelijk te maken, bijvoorbeeld als het gaat om een bestemmingswijziging. Samen met gemeenten en waterschappen wordt in beeld gebracht welk (ruimtelijk) instrumentarium overheden tot hun beschikking hebben om de doelen te bereiken, inclusief de rol die zij daarbij hebben. Daarbij wordt ook een analyse gemaakt van wanneer en waarom de inzet van instrumentarium tot succes heeft geleid.

Output: een strategie voor doelbereik.

Maatregelenpakket vanuit lopende initiatieven

Het Rijk vraagt de provincie niet alleen om een strategie maar ook om concrete, goed onderbouwde maatregelenpakketten waarmee we de doelen bereiken. We starten daarbij met de meest urgente doelen en waar we het meest over weten; stikstof en Kader Richtlijn Water. Ook maatregelen voor overgangsgebieden naast Natura2000 gebieden zijn urgent om de verschillende drukfactoren (op basis van de natuurdoelanalyses) in die gebieden te verminderen. Het eerste maatregelenpakket vanuit het gebied zal vooral worden opgebouwd door (versnellings-) afspraken over de uitvoering van al vastgestelde projecten en initiatieven die gaan bijdragen aan doelbereik (planuitwerking en realisatiefase). Waar nodig en mogelijk (voldoen aan spelregels LNV) zal voor een deel van deze projecten en initiatieven ook al financiering vanuit het Transitiefonds worden aangevraagd. Bij opgevoerde maatregelen hoort een onderbouwing op bijdrage aan doelbereik en een financiële calculatie. Ook wordt gevraagd om een sociaaleconomische impactanalyse.

In het gebied zijn de belangrijkste bronnen voor (vastgestelde) maatregelen:

- Gebiedsagenda stikstof duinen 0.5
- Natuurdoelanalyses
- NNN-realisatieprogramma
- KRW/waterprogramma
- Provinciale bossenstrategie

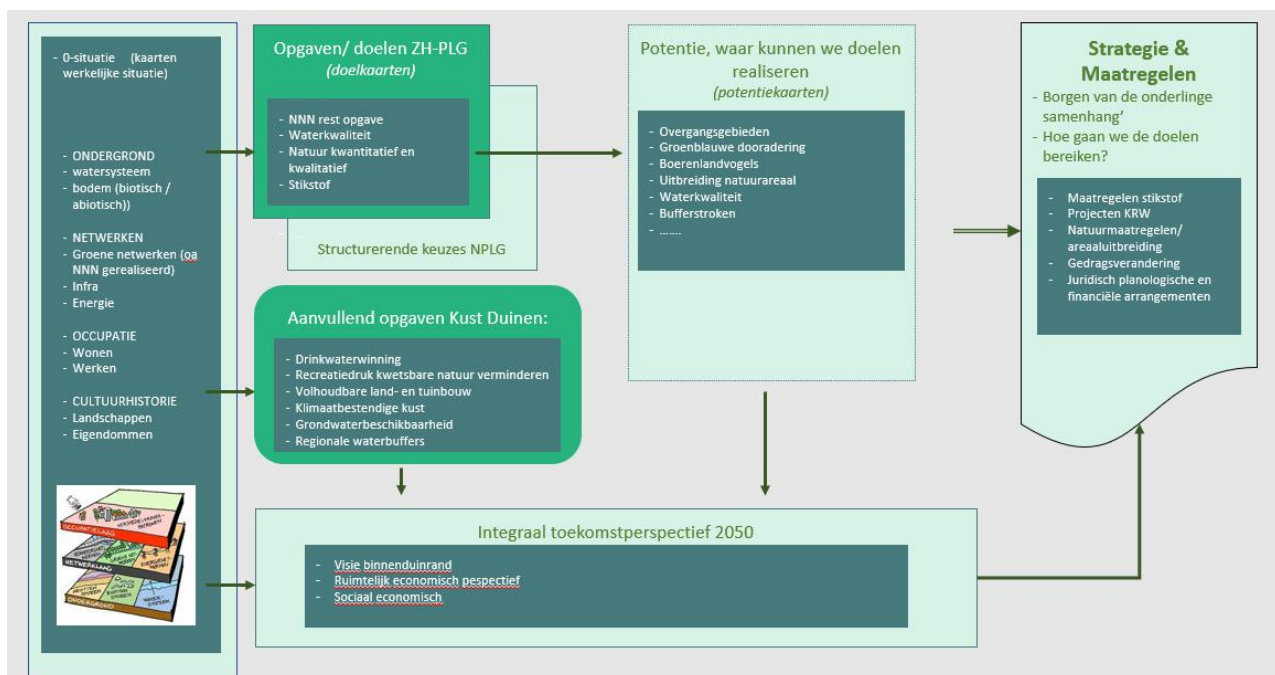
Daarnaast is er ruimte om spijtvrije maatregelen op te nemen die zich gedurende het proces al voordoen en bijdragen aan doelbereik. Spijtvrije maatregelen leveren bij voorkeur een bijdrage aan meerdere doelen van het ZH-PLG, maar dienen in ieder geval geen lock-ins te veroorzaken (bv een watermanagement maatregel mag niet leiden tot verslechtering van natuurkwaliteit). We interpreterten dit iets ruimer; hierbij hoort ook handhaving, maatregelen om de transitie van de agrarische sector te versnellen en kansen pakken die zich voordoen.

Output: concrete (doorrekenbare) maatregelen die bijdragen aan de invulling van de opgave.

Integratie van lopende processen

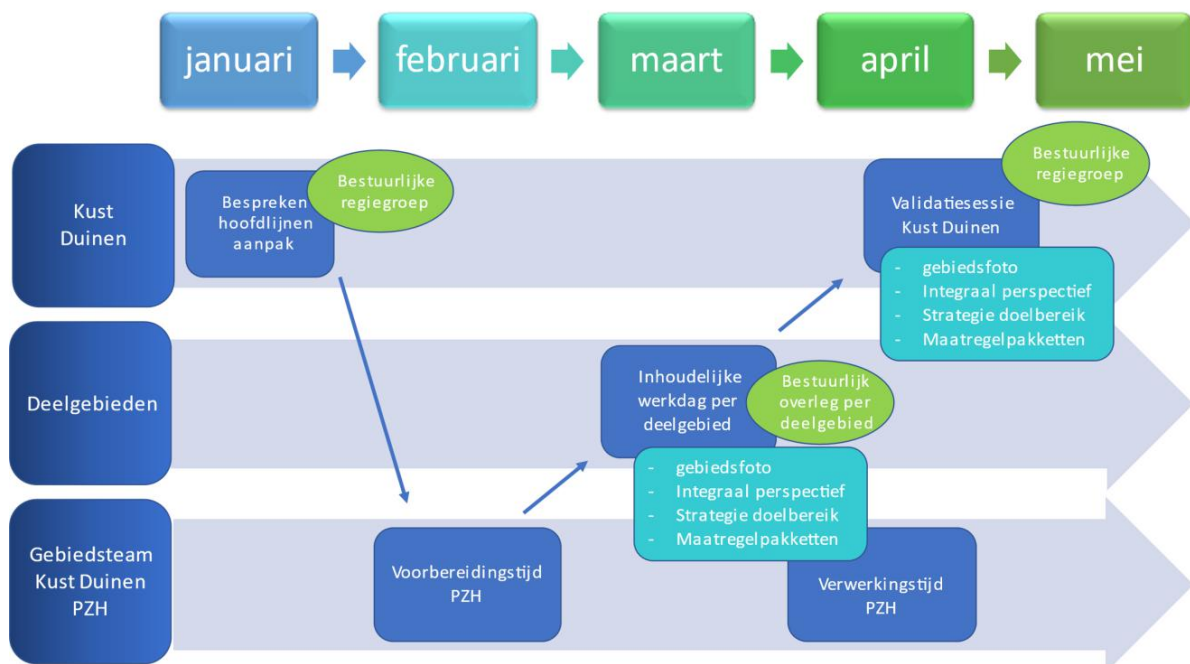
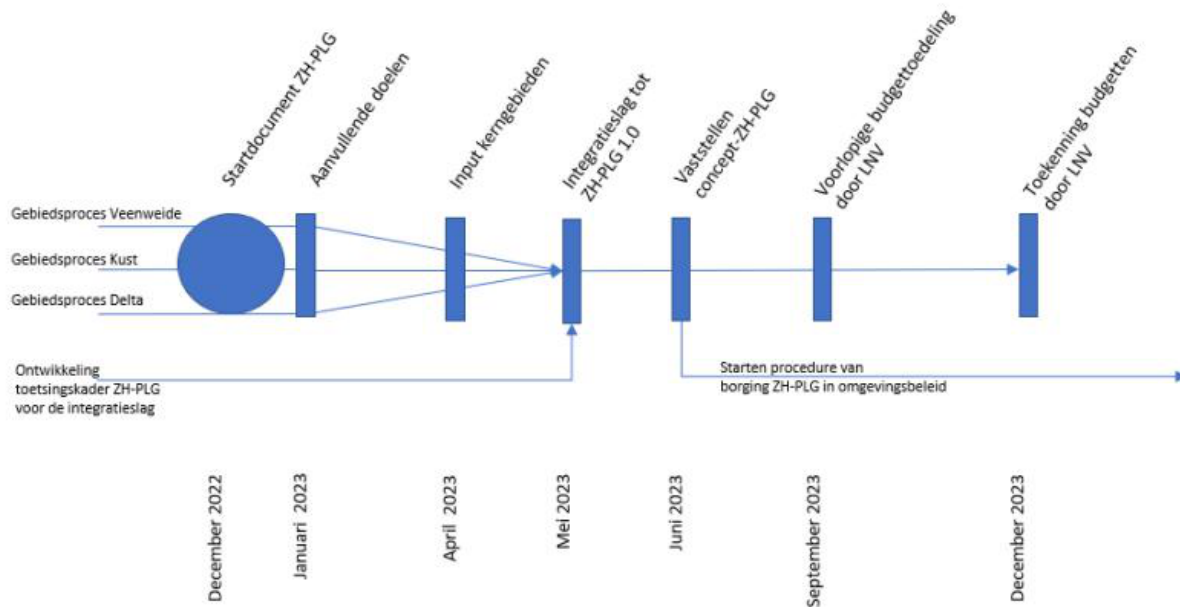
De lopende relevante gebiedsprocessen in kaart brengen en een advies te geven over hoe we deze processen en overleggen kunnen positioneren in relatie tot het ZH-PLG. Door processen te integreren neemt de bestuurlijke drukte af en dit draagt bij aan effectiviteit in de uitvoering.

Aanpak Kust Duinen voor ZH-PLG 1.0 – van 0 situatie naar concrete maatregelen

TIJDPAD EN ORGANISATIE

tijdpad

Organisatie

Rol provincie Zuid-Holland

De provincie is als gebiedsautoriteit verantwoordelijk voor het indienen van het ZH-PLG 1.0, op uiterlijk 1 juli 2023. Het gebiedsprogramma wordt samengesteld op basis van door gebiedspartners gedragen kerngebiedsplannen. Het kerngebiedsplan Kust Duinen wordt samengesteld uit input vanuit de deelgebieden Westland, Duin, Horst en Weide en de Duin- en Bollenstreek. De provincie draagt zorg voor voorbereiding en uitvoering van bijeenkomsten in maart en april om de input tot stand te brengen. Hierna vindt in mei een integratieslag plaats naar het Zuid-Hollands Programma Landelijk Gebied. Het doel daarvan is synergie en samenhang te borgen tussen de drie kerngebieden, fasering en prioriteiten in de plannen aan te brengen en afspraken te maken over borging van de uitvoerbaarheid. De integratieslag zal daarmee mogelijk tot bijstelling van de kerngebiedsplannen leiden. Bij deze integratieslag worden vertegenwoordigers van kerngebieden, experts en medeoverheden betrokken (Rijk, gemeenten en waterschappen). Samen met de gebiedspartners zorgt de provincie voor een efficiënte inrichting van het proces wat recht doet aan de verschillende rollen en belangen van gebiedspartijen.

Onder regie van de provincie wordt in Kust Duinen gewerkt aan het integrale toekomstperspectief, een strategie om de doelen te bereiken en aan de maatregelpakketten. De input uit de deelgebieden wordt op het niveau van Kust Duinen gevalideerd en bij elkaar gebracht. Hierbij wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met het interne proces bij gebiedspartners zoals het meenemen van colleges van B&W en het informeren van de gemeenteraad. Binnen het ZH-PLG programmateam dragen de gebiedsmanagers van de kerngebieden zorg voor onderling overleg, afstemming met het programma en voor overleg met LNV.

Drie deelgebieden

Kust en Duinen kent drie deelgebieden: Westland, Duin, Horst en Weide, Duin- en Bollenstreek. In elk deelgebied wordt onder regie van de provincie samenwerking georganiseerd tussen gemeenten, waterschappen, natuur- en landschapsorganisaties en de agrarische sector. De provincie faciliteert de deelgebieden met (onafhankelijke) procesbegeleiding om te komen tot input voor de gebiedsfoto, integraal toekomstperspectief, strategie voor doelbereik en maatregelpakketten voor het gebiedsplan Kust Duinen 1.0.

Deelgebiedsbijeenkomsten en validatiesessies op niveau Kust Duinen

Per deelgebied wordt een inhoudelijke werkdag georganiseerd in maart. Deze werkdag gaat over de gebiedsfoto, het integraal toekomstperspectief, een strategie voor doelbereik en maatregelpakketten. Daarop volgend wordt per deelgebied een bestuurlijk overleg georganiseerd waarin de input vanuit het deelgebied besproken wordt. De uitkomsten worden in april gevalideerd op het schaalniveau Kust Duinen (zie tijdpad op de pagina hiervoor). De validatiesessie is gericht op het creëren van een gedeelde basis, draagvlak en integratie van input uit de deelgebieden. Partijen geven gezamenlijk een advies over de mate waarop het pakket van toekomstperspectief, de strategie en het maatregelenpakket op draagvlak kunnen rekenen. Ook zonder volledige consensus kan het pakket aan de regiegroep worden aangeleverd.

De provincie vraagt gemeenten, waterschappen, natuur- en landschapsorganisaties en de agrarische sector inhoudelijke inbreng te leveren in de werkdag en validatiesessie. Zij zijn primair de gebiedspartijen die hiervoor worden uitgenodigd omdat zij een rol hebben als; bevoegd gezag (gemeenten en waterschappen), vertegenwoordiger van grondeigenaren of de agrarische sector (zoals bijv. LTO, KAVB en de Greenports), grondbeheerder (TBO's) of als adviseur op het vlak van de agrarische sector, natuur en landschap of water. Indien nodig worden andere partijen uitgenodigd bijvoorbeeld vanuit de recreatiesector, landgoedeigenaren of cultuurhistorisch erfgoed. Waar mogelijk maakt de provincie gebruik van bestaande netwerken zoals de landschapstafels en de Greenports.

Deelnemers deelgebieden

- *Westland*: Provincie, gemeenten Rotterdam en Westland, Hoogheemraadschap Delfland, agrarische sector, drinkwaterbedrijven, Greenport West-Holland en natuur- en landschapsorganisaties die in het gebied actief zijn.
- *Duin, Horst en Weide*: Provincie, gemeenten Den Haag, Wassenaar, Leidschendam-Voorburg, Voorschoten, Katwijk, Rijswijk, Leiden en Hoogheemraadschap van Rijnland, de agrarische sector/ agrarische natuurverenigingen, drinkwaterbedrijven, en natuur- en landschapsorganisaties die in het gebied actief zijn.
- *Duin- en Bollenstreek*: Provincie, gemeenten Katwijk, Noordwijk, Hillegom, Lisse, Teylingen, Oegstgeest, Hoogheemraadschap van Rijnland, regio Holland-Rijnland, Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek, de agrarische sector/ agrarische natuurverenigingen, drinkwaterbedrijven en natuur- en landschapsorganisaties die in het gebied actief zijn.

Bestuurlijke Regiegroep voor hele gebied

Voor de integratie van de input per deelgebied tot één gebiedsplan voor Kust en Duinen wordt een bestuurlijke regiegroep ingericht. Functie regiegroep:

- samenvoegen van de door de deelgebieden opgeleverde input binnen de door rijk en provincie gestelde kaders en te behalen doelen voor Kust en Duinen;
- adviseren m.b.t. het gebiedsplan Kust Duinen dat hiermee ontstaat;
- commitment uitspreken m.b.t. de uitvoering van maatregelpakketten per deelgebied.

Deelnemers

1. Provincie: gedeputeerden Berend Potjer en Anne Koning.
2. Gemeenten: Rotterdam, Westland, Den Haag, Wassenaar, Katwijk, Noordwijk, Hillegom, Lisse, Teylingen, Leidschendam-Voorburg, Voorschoten, Leiden, Oegstgeest, Rijswijk.
3. Hoogheemraadschappen: Delfland en Rijnland
4. Agrarische sector: Koninklijke Algemeene Vereeniging Voor bloembollencultuur (KAVB), LTO Noord regio West, Boerennatuur Zuid-Holland, Glastuinbouw Nederland, Greenport West-Holland, Stichting Greenport Duin- en Bollenstreek, Koninklijke Nederlandse Hippische bond (KNHS)
5. Natuur- en landschapsorganisaties: Dunea, Nationaal Park Hollandse Duinen, Zuid-Hollands Landschap, Staatsbosbeheer, Stichting Duinbehoud, Natuurmonumenten, Zuid-Hollandse Natuur- en Milieufederatie.

Rolverdeling

- Provincie: integratie input deelgebieden tot één kerngebiedsplan, voorbereiden en voorzitten van de regiegroep
- Gemeenten, waterschap, natuur- en landschapsorganisaties en agrarische sector hebben in de regiegroep een adviserende rol t.a.v. de input uit de deelgebieden en de integratie hiervan tot één kerngebiedsplan Kust Duinen. Zij worden door de provincie gevraagd in te stemmen (commitment geven) met de eindversie van het kerngebiedsplan.
- Na aanbidding van het kerngebiedsplan Kust Duinen doet de provincie een integratieslag met de gebiedsplannen uit de andere twee kerngebieden (ZH Delta en Veenweiden) om te komen tot één provinciaal gebiedsprogramma (ZH-PLG). Dit kan mogelijk leiden tot aanpassing van de kerngebiedsplannen als dat noodzakelijk blijkt om de doelen te kunnen halen.